

VITALITAT

Ab. Olot Ferras
OLOI

Revista Olotina Literaria, científica y administrativa

SETMANARI DEFENSOR DELS INTERESSOS DE LA COMARCA QUE NO ESTÁ ADHERIT NI AFILIAT A CAP PARTIT POLITIC

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Imprempta de Pere Aubert. Sant Bernat, n.º 2

Els pagos son a la bestreta.

Dels treballs publicats ne responen sos autors.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Any, 5 ptes.—Nombre solt, 10 céntims.

DE LES OBRES QUE'S REBIN SE'N DONARÁ COMPTE Y DE LES QUE SE'N ENS ENVIIN DOS EXEMPLARS SE'N FARÁ LA CRÍTICA

Tot fent via

Es tan intensa l'ansia renovadora de l'actual generació, que sembla que la impetuositat sia la característica dels moviments socials-polítics, contemporanis.

Tantost surt una orientació solsament esbossada, ja hi ha qui vol portarla a la pràctica tot seguit, sense la deguda preparació y el consegüent estudi.

Esperits inquiets que de tant voler aprofitar el temps, perden el temps canviant de postura continuament, sense arribar mai a una que sia mitjanament estable, no capeixen que les evolucions socials se fan gradualment, fins que han filtrat capa per capa tots els estaments.

Y lo que es cert pels grans canvis que ha sofert la humanitat, també ho es en esferes més petites, en les poblacions per exemple, de manera que sense sortir de casa nostra trovem la confirmació de lo que acabem de dir.

Fa poc temps que VITALITAT ha sortit a la llum, exposant clarament la nostra orientació francament lliberal, manifestant francament el nostre propòsit d'agrupar a tots els homes de bona voluntat que, procedents de diferents camps polítics, coincideixen en la manera de veurer els mals olotins y els medis de remeiarlos, sense violències ni precipitacions puerils, ni notes estridents de criatura mal-criada.

Y grat ens es dir que l'opinió dels homes que pensen ab el seu cap, y l'opinió general olotina, fins hi contanhi bona part dels que's creuen ser nostres contraris, ens han fet justícia y regoneixen la conveniència de la nostra actuació.

Mes com en tot lo humá mai manquen aquells esperits inquiets y els protestants irreductibles que tot dientse amics els uns y enemics els altres, son un obstacle y una rémora en lloc d'ajudar ab son esforç, o be desde una rahanada y serena oposició (doncs fins aquesta es molt profitosa), y la llur feina es sempre perturbadora y xorca.

Exemples d'uns y altres en tenim masses dins d'Olot, y si als de nostre camp podriem dirlos hi que no es lo mateix voler y fer alguna cosa que criticar sense reflexió, quan ens diuen que la nostra acció es mansa, que no som prou radicals, etz., als de l'altre banda'ls diem desde ara que per nosaltres perden el temps y en tot cas a qui fan mal ab les seves estridències es a la seva comunió.

Y diem tot aixó, porque quan s'ha emprés una

via de treball que te de conduirnos a un fi honradament meditat, no hem de perdre el temps en apaigavar les impaciències de uns, ni contestant a les sortides de tó dels qui creuen o semblen creuer que la vida te d'esser una baralla perpétua.

No es a barallarnos a lo que hem vingut, sinó a treballar, com a homes, a defensar el nostre dret y a tenir y exposar les nostres idees, y com a olotins, a ajudar ab el nostre treball a qualsevol iniciativa bona per nostra població, surti de nosaltres o dels més contraris en política.

Hem sostingut y ho fem ara y sempre, que no creiem bona cap hegemonia en absolut, y tenim per molt dolenta la que hem tingut de patir en els últims temps, per lo tant forem inconseqüents si tots els nostres esforços anessin a implantar la nostra; res d'aixó, la nostra divisa fora, la direcció per qui se la guanyi, la col-laboració per tothom.

Está clar y es de sentit comú, que avans d'empendrer una campanya, lo primer que s'imposa es el coneixement del terreny y l'estudi de l'ambient ont un te de moures, y es per aixó que hem hagut de comensar per la crítica de lo que s'ha fet y de lo que calia fer fins ara aquí a Olot, y si d'aquesta'n surt mal parada la actuació dels homes que han volgut acaparar la direcció olotina, no es nostra la culpa, sinó dels que han cregut que dirigir y treballar volia dir solsament manar y no fer res.

Quan se'ns provi que en la nostra crítica hem sigut injustos, quan se'ns demostrí que s'ha fet molt, quan se'ns digui en que consisteixen les millores que han portat a cap els Ajuntaments administratius, o catolics, o olotins, que han sortit fa molts anys de la mateixa empresa anónima, quan, en fi, se'ns expliqui be porque'ls dos únics Arcaldes sortits contra l'empresa han fet quelcom de bo que tothom coneix, llavors confessarem nosaltres mateixos que'ns hem equivocat y ab nosaltres la majoria dels olotins que pensen lo mateix, però molts no gosar dirho en veu alta.

Per lo demés, y dirigintnos al confrare catolic, no passi ansia que'l convidem a cap polémica, porque ja sabem per experiencia que fora treball y temps perdut, en primer lloc porque nosaltres no sabem de desviar les qüestions y porque per sostenir una polémica tindriem avans de posarnos d'acort, sobre alguns extrems, per exemple, ens hauria de dir ben clarament a qui representa, si a la bona gent (y en aquest cas explicarnos ben clar que entén per aixó) o al partit carlí, o alguna empresa particular productora de diputats y Ajuntaments, ab mandato y etiqueta.

X.

La Caixa d'Estalvis

COMENTANDO (2)

En el n.º 18 de esta Revista, leí con detención el artículo titulado «De Actualidad» pero teniendo en cuenta el principio que sentó la dirección, al abrir tribuna libre para hablar de la Caja de Pensiones, de que todos los artículos, tanto en pró como en contra debiesen ir firmados por sus autores, francamente, sorprendióme que este se ocultase bajo pseudónimo, ya que es una inconsecuencia y contradicción manifiesta con aquel; pero en fin, respetando las causas que lo motivaren, voy á comentar alguno de sus conceptos.

Estoy conforme con la mayoría de los principios, que sienta el articulista, y como él digo que tampoco soy augure, ni quien para hacer un estudio serio y reflexivo como el asunto requiere, y tambien me limitaré á exponer algunas consideraciones, valgan por lo que valieren, sin que tampoco me guste meterme á redentor ni desfacedor de entuertos.

Todos sabeis que recientemente en esta misma Revista, di el alerta protestando de la emigración que está dando á los capitales olotinos la Caja de Pensiones, y a si bien convengo en que lo que está sufriendo este comercio, no haya sido ocasionado unicamente por ella, y hasta el que haya se vido de cabeza de turco para escudarse en ella los banqueros, pero ya que el autor anónimo reconoce

(1) Tribuna lliure.

(2) Insertem íntegre aquest article, no obstant y haver dit verbalment al Sr. Descals que no hi ha tal inconseqüència per part nostre al publicar sense firma un treball que's referia a la Caixa d'Estalvis, titolat «De actualidat».

Obrirem una tribuna lliure en aquest objecte y en aqueixa secció, doncs procurarem donar cabuda a tots els treballs que vinguin firmats. En quant els que van sense firma, el Director se'n fa responsable y per lo tant son treballs de redacció que lo mateix te que sigui l'un com que sigui l'altre el redactor que l'hagi escrit.

Si tant d'empenyo te'l senyor Descals en sapiguer el nom de l'autor de l'article de referencia, fassis càrrec que ha sigut obra del Director.

Y porque no's cregui'l senyor Descals que haguem volgut fer diferencia ab ell al exigirli la firma, ens plau manifestarli que'n tenim algún altre d'article relatiu a lo mateix y que per no volguer son autor suscriurel en públic, ens abstenim d'insertarlo y no'l publicarem.

N. de la R.

que ha sido uno de los factores que han contribuido á la crisis que afecta al comercio é industria local, y a precipitar los acontecimientos, es indudable que si de nada más pudiera imputársele basta y sobra con ello, para que este comercio tenga que *agradecerle* buena parte de su malestar y desear que nunca nadie hubiera pensado en llevárnosla.

Tal vez para disipar este ambiente de desagrado, anunciaría aquellos célebres préstamos que podríamos titular de «Monts parturiens» pero que no se han puesto aun en práctica, con todo y haber transcurrido con exceso el plazo anunciado.

Por otra parte no tiene en cuenta el precitado autor, que si en diez meses ha hecho desaparecer en Olot 461.599 ptas., no se ha estancado y que puede ir aumentándose la sangría, llegando á un límite más deplorable é indefinido.

También convengo en que el desarrollo comercial que presenciábamos, era bastante ficticio y que el comercio no debe basarse exclusivamente en el crédito, sirviéndose de él como base única, pero á todos alcanza que aquí (en general) el negocio de banca tenía el mismo fundamento ya que se ha puesto sobradamente en evidencia.

Podría añadir algunas más, á las causas que han motivado el cambio de situación; como lo poco remunerador del tipo de interés que llegaron á devengar las libretas de ahorro; la misma precipitación en cerrar cuentas alarmando esto á los tenedores de libretas; la suspensión y quiebra de la casa Carreras de Gerona que hizo cundir el pánico en toda la provincia; la amenaza de posibles y frecuentes retiradas producida, por la Caja de Pensiones; y... para que ocultarlo, la falta de previsión y tacto de unos y otros.

Ciertamente es indiscutible el derecho de todo banquero, á emplear sus capitales en los negocios que considere más productivos, pero cuando aquellos son más ajenos que propios, hay que obrar con prudencia antes de establecer un cambio radical que pueda afectar hondamente á sus deudores y acreedores sembrando alarmas á estos y graves perjuicios á aquellos, mayormente cuando se les ha impulsado á desarrollar negocios á edificar é invertir capitales en maquinaria distrayendo en ello capital efectivo, ante las promesas que no les tenía que faltar apoyo. Por otra parte no son tampoco remuneradoras las cuentas corrientes pasivas cuando son estas garantidas y de algún movimiento, pues yo conozco alguna que el capital en ella invertida, representa entre interés, comisión de caja, y negociación de papel, de un 14 á un 15 por ciento, aparte que los nuevos negocios que quiere aludir siempre deben haber existido, y que se apartan del verdadero de banca.

Finalmente, reconozco que afortunadamente la crisis será pasajera, quedando fuertes y desenvolviéndose sobre bases más sólidas los que quedan, pero no hay que abandonar á los que caigan, ó estén en peligro de hacerlo, no despreciarlos como parece se hace en el artículo aludido, ni debemos concretarnos á señalar ni lamentar hechos ó causas; lo esencial, interesante, humanitario y patriótico, es buscar el medio de remediarlo, dando apoyo al comercio en general, sano y bien fundamentado, especialmente al pequeño y modesto comercio, ya que tal como están las cosas, no lo halla casi por garantías que tenga, ya que el negocio de banca se puede decir que ha desaparecido.

De esto debería ocuparse la Liga de Defensa Industrial, ya que es un problema de interés para todos. ¿Sabremos despojarnos del espíritu individualista que por desgracia nos corroe?

B. DESCALS AUBERT

Olot, 14 d'Agost de 1912.

*****

SUBASTA VOLUNTARIA de dos fincas sitas en el término municipal de Begudá. Tendrá lugar el día 3 SEPTIEMBRE PRÓXIMO, A LAS 11 MAÑANA.

Para condiciones y detalles el Notario de la presente Don Vicente Capdevila.

Marguerida Xirgu

Hasta sembla com si la ploma se resisteixi a escriure al saber que va a censurar a la persona quin nom encapsala aquestes ratlles. Potser sera la primera vegada que el nom de la Xirgu no ira acompanyat ab aquells pomposos adjectius tan prodigament escampats quant s'ha parlat d'ella, pero potser també es la primera en la que s'ha fet mereixedora d'algunes paraules agres y ben poc en armonia ab l'atriola de gloria que l'envolta.

Calmis perxó la natural inquietut que aquest enunciat produirà als fervents y entusiastes admiradors de la genial actriu; les nostres censure no van pas dirigides contra l'eminentissima dama, honra y gloria del teatre catalá, sino que van contra la comercianta, contra l'empresaria del nostre Teatre Principal.

Feta aquesta petita pero indispensable aclaració perque cada cosa estigui en el seu puesto, passem a ocupar nos un xic d'alguns actes d'aquesta empresaria.

Segons comunicació que'm rebut, l'Empresa del nostre primer coliseo s'ha sentit mortificada per unes paraules nostres al fer la semanal croniqueta d'Espectacles, y ab aquest motiu ens fa saber que s'ha vist obligada a retirarnos el pase que galantment ens havia fet enviar, vistes les nostres poques atencions que teniem a dita Empresa.

Fins aquí res té de particular. Passem per alt y no volguem discutir el dret que tingui una persona en tornar a pendrer una cosa que havia donat. Lo que no volem que'ns digui, sense protestar nosaltres, es el que haigi motiu a aquesta seva determinació, les poques atencions que li teniem. La senyora Xirgu ens sembla que ha obrat un xic a la lleugera y potser massa confiada d'altre persona ben íntima, perque ben poc ens costaria demostrarli que les atencions envers ella han sigut, més d'una vegada, molt més que simples atencions. No'ns agraden els retrats, ni volem contraposar els mèrits propis que justifiquen el nostre procedir devant l'acte de desconsideració que hem sigut objecte per part d'aquesta Empresa.

Si'ns agradés aixó li diríem que qui sab si a les nostres gestions privades y a la nostra campanya en públic y en particular deu en bona part la senyora Xirgu el que se li concedeix el Teatre. Però deixem aixó perque sense volguer potser ens escaparien paraules que feririen massa del mitg y que de totes maneres volem evitar.

Si varem treballar per la seva sollicitud per ben empleada donem la feina. Be es vritat que si'ns haguessim pensat que havia d'enganyarnos portant nos una compañía que ella sab ben be, y nosaltres també, no es el quadro que presentá quant sollicitá el Teatre, y havia de pagarnos aixis, dient no li hem tingut atencions, quant si alguna cosa hi ha culpable en nosaltres es no més que la massa indulgencia que havem tingut per ella, potser no que avui no ho fariem, ni ens escarrassariem gaire perque surés la seva candidatura.

Estaben un xic massa ben acostumades les empreses de trovar aquí un públic que prenía per bó tot lo que li presentaven. Y nosaltres no volem passarhi per aixó y molt menys siguent la compañía que avui actua en el Teatre Principal, una de les més magres que han vingut desde un quant temps en aquesta part. Perque treguis de tot el personal un reduidíssim número d'individus entre els d'un y altre sexe y tots els demás no arriben pas de bon tros a ser actors de tercera fila.

Ab tota franquesa; nosaltres no hi combreguem ab rodes de molí y no'n volém ser de claue. S'equivoçaba l'empresa si'ns consideraba capassos de vendrens per el miserable pase que'ns regalá y que qui sap si expresament escullí la localitat en un dels més dolents puestos de la platea a fi y efecte

de que al nostre reporter li passessin desapercebudes moltes coses y no pogués donarse compte de molts defectes que's noten en escena. No mancaria sino que aixis, ab aquest petit sacrifici, tingués assegurat el pabelló que cubris la seva mercaderia.

Si te gent al Teatre aquesta empresa no cregui pas que hi vaigi per admirar les dots artistiques de molts dels seus actors, com per exemple el senyor Ortin y altres. Hi va molta part de públic única y exclusivament per vostè, senyora Xirgu, y molts d'altres perque no sabrien ahont anar. Altre ball sonaria si al «Ideal Park» hi haguessin posat una compañía com nosaltres esperavem.

Res, que está de sort, senyora Xirgu; y que nosaltres la felicitem. Si aixó, ni América.

Amorettes

El reporter de *El Deber*, o millor dit, el cronista encarregat de traure notes de les converses que's donen sobre Art, en la Biblioteca Pública, ha comés una grave falta de desconsideració envers un dels assistents a les conferencies que de cap manera no puc deixar de protestar, en nom del bon nom, de la cultura y de la cortesia.

El senyor Rosendo Aubert, en us d'un dret indiscutible y prenguent peu de les reiterades instancies del Sr. conferenciant que demanaba se li exposés qualsevol dubte que's presentés a n'importa qui del auditori, feu una petita observació sobre un punt que no veia prou clar, observació en la que el maliciós cronista hi volgué veurer una discussió pera confondre a la persona que donaba la conversa; y ab tal motiu es desfa desde les columnes de *El Deber* ab un intolerable insult en la persona del Sr. Aubert, diguent, entre altres coses, que's veu ben clar que dit senyor no coneix res del art decoratiu, que la vritat, un no sab si atribuirho a l'enveja rastrea que té dels demás artistes o si a una marcada tendencia de titllar tot alló que no sigui de la seva corda.

Tinc motius fundats y més que suficients pera suposar que l'autor del solt de referencia es el Sr. C. Devesa. No ho sé de cert y per aixó me abstindré d'assegurarho, puig si ho sabia, li diria que abans de trobar taras a ningú, procuri demostrar millor la seva suficiencia artistica despenjant totes aquelles obres seves que hi ha en el Cementiri y que fan caurer la cara de vergonya, pera refondreles y fer servir el metall empleat ab altres coses més profitoses.

Repeteixo que no puc afirmar qui es el desvergonyit autor d'aquelles ratlles, pero sigui qui sigui, sápigua que aquelles conferencies no van pas dirigides a artistes ja consumats y que allí un hi va per apendrer y per lo tant te de ferse aclarir qualsevol dubte que se li presenti.

FLIST

De cala Ciutat

Sessió ordinaria del dia 20 d'Agost de 1912

Se celebrá baix la presidencia del senyor Alcalde D. Joan Meroles y Isamat, ab assistencia dels concejals senyors Agustí, Aubert, Bolós, Vidal, Puigdemont, Quer, Tresserras y Hostench.

Després de llegida l'acta de l'anterior, que s'aprobá, la l'residentia demaná si s'aprobaven els comptes obrants sobre la taula, de la sessió passada, diguent tot seguit el Sr. Puigdemont que hi ha alguns senyors que'ls han examinat y altres que no, y tota vegada que no's trova present el President de la comissió de Foment, demanava que altre volta quedessin pendents d'aprobació hasta la próxima sessió. Aixis s'acordá.

D'una proposició del senyor Puigdemont se dona compte, encaminada pera formular el projecte d'unes ordenances municipals y creació d'una junta pera portarles a cap quan més aviat mellor.

Després de llegir-se'ls antecedents que hi ha res-

pecte a l'assumpte, s'acordà nomenar als Srs. Agustí, Puigdemont y Hostench pera formarhi part.

D'una altre proposició del Sr. Agustí, sobre modificació d'hores de venta en la plassa y altres extrems, s'enterà l'Ajuntament y presa en consideració, s'acordà passar a les comissions de Governació y d'Hisenda, pera informar, fent breus consideracions els senyors Hostench, Puigdemont y Agustí.

Se donà compte d'una sollicitut que la suscriu el conserje de l'Escola de Belles Arts, demanant augment del jornal que percibeix. S'acordà passés a informe de la comissió Central.

Se llegí també un escrit de l'Arcaide del poble de Vall de Bianya, interessant l'immediat arreglo del camí del Castell del Coll hasta baixant aquest districte.

S'acordà passés a informe de la comissió de Eament.

El Sr. Bolós demanà que trobava molt extrany que no s'hagués donat compte d'un imprés sobre cert interrogatori, contestantli que feia ja dies que s'havia complimentat el mateix y que en comptaduria trovaria els datos.

S'aixecà la sessió.

CRÓNICA

Hem rebut el tomo que conté les composicions premiades al XXII Certamen Literari Artístic Olotí, corresponent a l'any 1911. Es un volumet de 180 planes bastant ben imprés y forsa ben presentat, per l'impremta de Vda. de N. Planadevall.

Ab verdadera fruició hem llegit el discurs de la presidenta del Jurat, Na Carme Karr, que no poguem sentir en el dia dels Jocs Florals per impedintsho la xerradissa del públic, xerradissa que obligà a la respectabilíssima senyora a interrompre varies vegades son bonic parlament y a aixecarse sense acabar-lo, vivament molestada per la falta de cultura del públic que no l'escoltava.

Mercés a la Junta Organisadora per l'atenció de que hem sigut objecte.

En altre lloc d'aquest número insertem l'extracte de les conferències donades en el local de la Biblioteca Pública, que per manca d'espai no havíem pogut enquirirles en son degut temps.

Hem cregut convenient publicarles, puig aixís tot aquell que segueix ab interès tan instructives conferències, podrà coleccionarles sense faltarni ni una.

Afortunadament la ferida que rebé treballant a la fàbrica de can Pixola el jove obrer Damià Castellà, de la que'ns ocuparem en nostre últim número, no ha tingut l'importancia que nosaltres entenguerem tindria al ser ennovats de la desgracia. De lo qual ens alegrem moltíssim.

Dimars passat fou recullit del carrer de S. Rafel un home anomenat Bartomeu Rodeja, que caigué de l'alsada d'un tercer pis de la casa núm. 35 de dit carrer, sense que afortunadament la gran sotragada que rebé portés les graves conseqüències que eren d'esperar.

Fou traslladat a l'Hospital, ahont se li va regoneixer la fractura de la cuixa y se li feu la primera cura.

Al mateix dia un altre, nomenat Pere Garcia, que viu al carrer de S. Ignasi, tingué la desgracia de caurer a dintre mateix de casa seva, ab tan mala sort, que diuen si's fracturà un bras. Sentim vivament la desgracia dels dos individus, y fem vots per son prompte restabliment.

Dimars, dimecres y dijous al «Salón Ideal Park» hi han hagut sessions senzilles y enteres, de cine y de sarsuela, les que s'han vist poc animades, siguent molt ben projectades les pelicoles, treballant ab amor y logrant divertir forsa a la concorrencia, la companyia que dirigeixen els senyors Sirvent y Vives.

Se posaren en escena les sarsueles en un acte, *El Lucero del Alba, Anuncio, Un capitán de Lanceros* y l'aproposit *Tot per la Raquel*. Totes tingueren una bona interpretació.

Del director general de la Caixa de Pensions pera la Vellesa y d'Estalvis, senyor Moragas, hem rebut un besalamans participantnos haver acordat el Concell Directiu facilitar préstams personals fins a dos mil pessetes a agricultors, comerciants y industrials que'ls sollicitin y reuneixin les condicions que's prevenen en unes fulles explicatories que aquets dies s'han fet circular per aquesta comarca.

Per l'estil del remittit del Sr. Pujadas que insertem en altre lloc, n'hem rebut dels Srs. Josep M. Torras, Claudi Dorca y Jeroni Torrent.

Ha contret matrimoni el conegut operari en Josep Corominas, ab la simpática senyoreta Rosa Llagostera.

Que sigui inacabable la lluna de mel.

Després d'una llarga serie d'anys d'ausencia, ha retornat a Olot, sa patria nadiua, el gloriós compatriici en Joan Clará, germá d'en Josep, l'eminent escultor, y d'en Lluís.

Segons noticies dintre pocs dies la familia Clará tindrà'l goig inmens de veure reunida tota la familia y Olot la de tenir en son sió tres germans Clará (que passegen el nom humil de sa petita patria p'el món de l'art), car en Josep y en Lluís arribarán dintre poc.

Felicitem de tot cor a llur familia y desitgem a en Joan y a en Lluís, que guardin no més que bells records de l'estada entre nosaltres, desitjant que sia lo més llarga possible.

Desde'l día 10 al 23 d'Agost, la Sucursal de la Caixa de Pensions pera la Vellesa y d'Estalvis, ha obert 9 llibretes noves, ha rebut 6.980 pessetes per imposicions y n'ha pagat 9.545 per reintegro d'Estalvi y pllassos mensuals de pensió.

Durant la vineta setmana actuará de Vocal de torn, el Rvnt. Dr. D. Esteve Ferrer Casadevall, Parraco-arxipreste.

La caseta fíelat núm. 2 continua encara dreta, tot y estant acordat el seu enderroc. ¿Qué espera la comissió a utilisar la caseta nova? Recordis que hi ha un plas pera cumplir els acorts presos per l'Ajuntament.

Per últim hem vist ficats per les entrades d'Olot els cartelons prohibint la circulació de captaires forasters per dintre la població. Però sembla que s'hi hagi volgut escatimar l'espai, son tan petits, que un per llegirho, te d'acostarshi y fins casi calen ulleres.

Ens havem enterat que l'alcaldia ha rebut un escrit de la Comissió Provincial aprovant la resolució del senyor Batlle, sospenguont l'acort per celebrar les sessions a les tres de la tarde.

Com sigui que l'assumpte ha de passar a votació, esperem que'ls senyors regidors votarán perque les sessions se celebren a les set de la tarde, hora la més propia per tothom, sobre tot per la classe treballadora que creiem els hi restaria agrada.

Avans d'air circolat rápidamente per Olot la trista noticia de que nostre particular amic en Esteve Sala s'havia suicidat allà a la seva propietat d'Oix, disparantse un tir de revolver. Desgraciadament poguem comprovar la versió y resulta massa certa la noticia.

Ha sigut durant tot avui la comidilla en cafés y tabernes l'asquerós fet ocorregut air vespre al Casino, de que'l jove que diuen fou l'abanderat del *Requeté* en l'aplec del dia de S. Jaume, se desfogués ab renecs y insults contra la persona del nostre distingit amic l'Antón Scrra, que res te que veurer ab lo que al tal Vicentet feia planyer.

L'escándol va ser fenomenal, y, francament, feia un efecte sorprenent sentir de boca d'un carlinet aquells renecs y aquelles paraulotes.

Recomanem a la Junta del Casino que l'hi dongui el premi que s'ha guanyat.

Si no hi ha res que ho destorbi, dimecres de la setmana entrant, tenim entés que debutará en el saló «Ideal Park», una nombrosa companyia de sarsuela grand. Segons noticies que hem rebut, procedeix dita companyia del teatre Nou de Barcelona.

Per mica que poguem en el próxim número parlarem, com se mereix, de la senyora Xirgu, actriu, y de l'*Elektra*.

El nen de tretze anys, fill de nostre particular amic Sr. Teixidor, desaparegut de casa dels seus pares fa més de tres setmanes, no ha sigut pas retrovat encara.

Preguem als nostres llegidors, y especialment als de forb d'Olot, que qualsevol indici que tinguessin fassin el favor de posarho en coneixement dels infortunats pares o d'aquesta redacció, a fi de mitigar la congoixa que sent dita familia desde fa tants dies.

L'acompanyem de veres en la pena que'ls afligeix.

Remittit

Sr. Director del periódico VITALITAT:
Muy señor mio de mi más distinguida consideración: Espero merecer de V. se sirva dar cabida en

el periódico de su digna dirección, a las siguientes líneas que con fecha de hoy dirijo al periódico El Deber.

Sr. Director del periódico El Deber:

Muy señor mio: En el número de El Deber correspondiente al 17 del actual, página 568, se publica la lista de las personas que escriben (dice el suelto) en el periódico de esta ciudad L'UII. Y como entre ellas figura el que estas líneas escribe, me veo en la precisión de negar absolutamente la verdad de la noticia, en cuanto á mi se refiere, y se sirva dar cabida a la presente en el periódico que V. dirige, a la vez que informarse mejor antes de publicar noticias como la que es objeto de esta rectificación.

Esperándolo así de su caballerosidad, soy de V. atento S. S.

Agustín Pujadas.

Olot 20 Agosto 1912

D'ART

III

LA PINTURA MURAL

Conversa donada en el local de la Biblioteca Pública, el día 7 de Julio, per D. Francisco Vayreda y Casabó.

El conferenciant comensá diguent que havent parlat el Sr. Serra en les converses que han precedit de *art decoratiu*, art d'utilitat y ornamentació, aixó es, art industrial, passava ell a tractar de la pintura mural, que tot estiu dintre una distinta esfera de l'Art, se basa en els mateixos principis, per tot lo qual procuraria relacionarho per fer la feina més facil y comprensible.

Exposá seguidament el plan de la conversa, dient que establiria la diferencia que hi ha entre la pintura mural y l'art decoratiu, d'utilitat y ornamentació; que després parlaria dels procediments de la primera, y a continuació de la diferencia que hi ha entre la pintura mural y la de ballet, per acabar ab l'explicació de la técnica de dits procediments y qui'ls emplea a Italia, ahont han sigut més en us y ahont hi ha hagut més grans decoradors.

La diferencia que's pot establir entre la pintura mural y l'art decoratiu, es la de les obres que l'home crea y executa o fa executar, segons sa direcció ab les d'aquell qui valentse de lo creat per l'anterior, s'en serveix no com a estudi, sino com a aplicació ornamental sobre objectes d'utilitat.

El que fa pintura mural, pot seguir una o altre escola; el que fa art decoratiu, d'interés, te que seguir un estil.

Més senzill: aquesta diferencia es la de un creador o inventor ab un especulador. L'home que fa art decoratiu, te, no obstant, tant valor com el primer, perque ja sabem que de creadors en surten pocs y aquets no han fet cap mérit per posseir aquesta qualitat natural; pro com l'home que fa art decoratiu necessita també un gran estudi y una gran educació que l'obliguen a una disciplina, l'esfors material o técnic de cada un, en la seva esfera, es el mateix.

Per son art tenen tots dos les mateixes fonts—figures humanes, arbres o besties... pera crear una composició—pro mentres el primer les emplea directament, el decorador deu fer ab elles una modificació dintre un estil, aixó es una estilisació dels objectes empleats.

Molts homes, per voler fer art gran, s'han quedat sense res profitós, mentres que fent art útil haurien sigut grans figures. La nostra época es la més tacada en aixó.

Els procediments empleats en pintura mural, son tres: *el fresc, el tremp y l'oli*. Moltes persones no diuen un fresc de tota pintura mural; aixó es degut a que confonen aquesta pintura ab el procediment, que no es únic, com hem dit, si be aquest procediment es el més antic y fins el més ventatjós, doncs l'oli, per sa lluisor, y el tremp, per la seva agror y segnetat, no'l superen; ademés el fresc te la ventatja de servir per la decoració exterior dels edificis, doncs les humitats que no son internes el fisen més.

La diferencia entre la pintura mural y la de ballet, está en que la primera te un destí, se sab ahont te d'anar colocada, facilitant aixó la direcció,

mentres que la segona, que consisteix ab l'expressió del pensament de l'artista segons son gust, en una tela o fusta convenientment preparada, serveix després de feta l'ornamentació d'una habitació, conservant empró sempre una gran independència respecte aquesta, comparada ab la relativa que te la pintura mural.

El Sr. Vayreda va prometre ocupar-se'n un altre dia de la pintura de caballet, dia en que parlaria de la pintura francesa desde'l segle XVIII fins als cubistes.

Entrà a explicar la tècnica dels procediments, distingint en especial el fresc, per esser el que deu practicar-se de la mateixa manera que en sos principis, dones tant el tremp com l'oli han tingut un progrés industrial.

Els principals artistes italians que emplearen el fresc son: *El Pisano*, mort en Siena, en 1370; Giotto (1267-1337), en les pintures de l'església de Sant Francesch d'Asís; Fra Angélic de *Fiesole* (1387-1445); Fra Filippo Lippi (1412-1469), y Sancho Botticelli (1443-1510), entre'ls primitius, perteneixent a les escoles sienesa y florentina; Andrea Mantegna (1431-1506) y Bellini, en l'escola veneciana; Miquel Angel Buonarroti (1475-1564), en la decoració de la capella Lixtina, y Rafel Lauzi de *Urbino* (1483-1520), en el Vaticà també, de l'escola romana, y per fi Bernardino Luini (primera meitat del segle XVI), de l'escola milanesa.

Per fer la pintura al fresc, es independent que'l mur sigui de rejola, de pedra o de marbre; lo que si no es indiferent, es que'l mur contingui solitre, convé evitar les humitats interiors.

Se fa un morter compost d'una part de cal y dos de sorra.

Cennini (1) apagaba la cal, la reduia a pols y la feia passar per un setàs, en sec, lo mateix que la sorra; després feia'l morter, per quinze dies o tres setmanes. Victor Motter, descriu un medi fàcil per poder fer el morter, cada dia, per el treball d'una jornada, morter que's preferible que reposi uns tres dies, per evitar que s'esquerdi després de fet, doncs aixis la cal perd el foc. Una sola capa de morter del gruix de 2 a 5 mms., aplicada directament sobre la pedra, s'adereix sòlidament. Quant mes llisa es la capa de pintura, mes la pintura es bella y sòlida.

Sobre la manera de pintar Cennini n'indica una d'excelent: modelar en clar, pintar ab les tints locals y després reforçar ab els tons vigorosos per perfeccionar el modelatge pictòric. Els colors han de ser tals que no's ataquin la cal. Se pinta quan encara es molt el morter; de aquí'l nom de al fresc. El morter, gris quan se pinta, esdevé blanc a l'assecar-se y te tendència a apareixer a través del color. Si s'ha cobert suficientment, aquest cambi ajuda a la transparència y a la claretat del tò.

Totes les aparentes dificultats y exigències de la paleta, fan per cada inconvenient una ventatja; ademés molts dels tons que un se ven privat d'usar, perjudicarien la bellesa y la veritat del color.

La terra verda entrap er tot com mitja-tinta y produeix un gris mes que un vert.

La pintura al tremp, es la feta ab colors preparats ab líquids glutinosos y calents; actualment se usa l'aiga de kola, mentres que antigament s'empleava el rovell d'ou. En quant als colors, venen ja preparats. Algunes pintures al tremp son recobertes d'una capa de cera per donar-leshi la calitat de pintura a l'oli.

La pintura a l'oli quedà definitivament empleada com a procediment pera pintar, desde que'ls germans Van Eyck la perfeccionaren notablement, y fou introduïda a Italia per Antonells de *Mesina* (1447-1496), qui la va apendre en un viatge a Flaudes, d'en Joan Van Eyck, conegut també per Joan de Brujas.

Per pintar a l'oli sobre mur, aquest requereix la preparació del fresc, ab la diferencia d'haber de ser sec quan se pinta.

Entre'ls italians que l'usaren se troven Robusti, el *Tintoretto* (fill d'un tintorer), que va viure de 1512 a 1594, y Pau Gagliari, el *Veronés* (1528-1588), perteneixents a l'escola veneciana, y el famós Leonardo de Vinci (1452-1513), de l'escola milanesa (1).

Fóra dels italians, cal remarcar modernament el pintor francès Puvis de Chavannes, quines pintures murals son mostres d'un art complet; mitjantant els seus esforços ha acostat molt la pintura a l'oli al fresc, de calitat.

Després el Sr. Vayreda ensenyà moltes repro-

(1) De l'obra de Fitali Cennino Cennini, «El libro d'Art o tractat de la pintura», traduït al francès per Victor Motter, autor de les notes y d'una «Aclaració sobre la tècnica y l'història del fresc. Biblioteca de l'Occident M. CXI».

(2) La seva famosa «cena» de Santa Maria de les Gracies de Mián, es pintada al oli sobre mur.

duccions fotogràfiques, de gran tamany, de les obres dels autors citats, y una mostra de'l fresc per ell executat.

Tots els oients sortiren molt complaents de tan agradable conversa, felicitant al Sr. Vayreda, tant per aquesta, com per el fresc que havia mostrat.

El dimars vinent, el Sr. Serra continuarà la seva serie sobre *arts decoratives*.

LLAPIT

IV

Dimecres, 16, tingué lloc la tercera conversa del Sr. Serra, sobre *arts decoratives*, en el local de la Biblioteca Pública.

Comensà'l Sr. Serra parlant de lo dit sobre la simetria, doncs el Sr. D. Rosendo Aubert tenia anunciada una interpelació. Després de parlar els dos per aclarir conceptes, va donar comens a la conversa, recordant lo exposat en les altres, en especial lo de la sintetisació en cinc principis, bases del decor, diguent que de cada un d'ells se n'originen altres.

Del principi de la *repetició* s'en dedueix el de la *concordancia*, que's la repetició d'un mateix tema en diverses parts de l'obra. Aixis tenim que molts detalls d'un monument, recorden una forma dominant en ell.

De la *progrèssió* s'en deriva la *gradació*, que's un cambi de forma o de colorit, mitjantant una transició; aixis com la progrèssió sempre es escalonada, la gradació te que esser com una lleugera pendent. L'impressió del expectador es més de dolcesa en la transició que en la sacudida, pero a voltes es aquesta útil; en especial l'oido es amant de la gradació.

De la *simetria* ne ve la *radiació*, doncs no es més qu'una múltiple simetria. Aixis com en les formes qu'hem denominat simètriques ho son respecte d'un pla o d'una línia, segons se tracti de formes de tres dimensions o de dos, en les que denominem radiades, son simètriques respecte un punt, tant si es de dos com tres dimensions. En la naturalesa hi ha molts exemples de radiació, predominant especialment en els primitius petits animals.

De la *intermitència* se n'origina'l *contràs*, que ve a esser la seva més alta expressió. Aixis si un seguit de cercles, estant separats armònicament per òvals, tenim exemple d'intermitència; si una serie de triangles estant armònicament separats per una forma estrident al costat dels triangles, tenim exemple de contrast.

Aixó en quan a dibuix; en quan a color cal estudiarlo ab més detenció per la seva gran importancia. Avans que tot es precis explicar lo que es el color, aixó es: una qualitat, no objectiva, sinó subjectiva, que tenen els cossos, en virtut de la qual ens causen una impressió—que'n direm dolor—als ulls, que es trasmesa al cervell. Aquest dolor varia segons l'intensitat de la reflexió, de la llum y segons la classe de raigs qu'han sigut reflectats, ocasionant la diversitat de tons y la de colors, respectivament.

Al descompondrer la llum natural ens trovem ab tres colors fundamentals irreductibles, que son: el vermell, el blau y el groc. Aquets colors—que no cal confondre ab els d'industria—combinats convenientment donen tota la diversitat de la gama ab que está hermozejada la natura; son comparables als cossos químics anomenats simples, en quant d'ells se componen tota la diversitat de cossos qu'existeixen en la naturalesa.

Deixant la varietat de tons y anant a la de colors, ja hem dit que aquesta dependia de la classe de raigs qu'han sigut reflectats; dels raigs lluminosos que toquen un objecte, uns son absorbits y els altres reflectats, aquets son els que'n fan el dolor propi del color que diem que te l'objecte. Químicament está provat que'l color vert de les plantes depèn de la *clorofila*, substancia que's reté en gran manera els raigs roigs de la llum y per aixó percebim nosaltres el dolor anomenat vert, que's resultat dels dolors blau y groc combinats.

Aixis, doncs, tornant al contrast dels colors, diem que'l màxim ressalt de colorit que podem donar a una cosa d'un determinat color, es colocantlo al costat de son complementari. El complementari del roig es el vert (groc-blau), el del groc es el morat (blau y vermell), y el del blau es el taronja (groc y vermell).

Com que era tart, després de dir que faltava parlar de la *complicació* derivada de la *confusió*, y de exposar que son goig fora fer naixer forces inquietes espirituals en el ben disposat terrer en qu'es trobava, donà per acabada la conversa.

El Sr. Serra fou escoltat ab molt d'interés, lo que indica'l favorable judici en que'ls oients tenen les seves paraules vives y lo que'm plau fer constar, tant per la llonsa que per ell representa, com per elogi dels oients.

La vinenta conversa del Sr. Serra, tindrà lloc dema, dilluns, a les 9 del vespre.

LLAPIT

V

(Retirat del número anterior per manca d'espai.)

Després de fer una extensa memoria de lo dit en les tres converses anteriors, exposà'l Sr. Serra, que segons ja havia anunciat, de la *confusió* s'en derivava la *complicació*; aquesta no es mes que una confusió ordenada.

De confusió, en la naturalesa, s'en troben moltes mostres, com les ágates, jaspis, la pell de certs animals, etc; quant de la confusió natural s'en vol treure profit, en una obra decorativa, es precis una distribució compensada. En les grans decoracions murals no's fa altre cosa que compensar ab la distribució de les figures tot y semblant posades a l'etzar. En art decoratiu tenim belles mostres de complicació, en els mosaics alarbs. L'origen de la complicació, com a motiu decoratiu, deu estar relacionat ab l'interés que senten els infants per els jocs de *trenca-closques*, en que la complicació s'hi barreja; aixis també els homes—que son sempre nois—un motiu complicat els captiva en llur resolució.

Al esser aquí, el Sr. Serra exposà com havia decidit explicar a continuació les diferents arts decoratives, comensant per la ceràmica, per després dir de manera com l'artista's deu comportar al tenir que decorar un objecte.

Definí la ceràmica, dintre d'una gran amplitud, diguent que era tota argila de que se n'havia aprofitat la plasticitat per construirne un objecte, que una volta modelat, s'ha cuit en un forn per donarli solidesa.

La part decorativa dels objectes ceràmics está en el colorit y en la forma.

Per la decoració, mitjantant el colorit, s'usen substancies que després d'haver estat al foc se tornen silicats, produint els mateixos resultats que si recobrimos els objectes de vidres de color; cal ferse càrrec de l'important paper que juga'l foc; de manera que'ls objectes d'argila a l'arribar a certa temperatura se tornen vidres, y totes les ceràmiques decorades podem ferles tornar esmalts, aixecant la temperatura lo suficient. Es precis conèixer be les substancies que s'usen per colorar els objectes, doncs aquestes—que no poden esser orgàniques, perque al foc quedarien destruïdes—cambien de composició química a causa del foc, ab lo que les propietats de reflexar la llum son diferents de les que avans tenien. Generalment s'usen els òxids metálics.

Un objecte per esser apropiat per la ceràmica, precisa que tingui la seva forma tendència a bloc, perque no puga deformarse al foc; també convé que permeti poder ser netejat ab la més gran senzillesa.

Després del bell treball de síntesis en que va explicar lo que era la ceràmica, donà per acabada la conversa, que fou, com totes les anteriors, escoltada ab molta atenció.

La vinenta, se celebrará el proper dilluns, a les nou del vespre y en el mateix local.

LLAPIT.

Fóra de la conversa, el Sr. Serra digué que li havia causat molta pena el veure que un periódic local s'en ocupava d'una manera en quedava ofès un dels companys de les converses y que per altre part podria ser cause d'entorpidores prevencions per pendre la paraula els oients y exposar els dubtes que a mida del temps y de les converses puguen tenir.